

Négyesy László és XVI—XVII. századi irodalmunk.

Irta : DÉZSI LAJOS.

I.

Négyesy László magyar nyelvésznek készült s már ifjonta eljutott odáig, hogy a szegedi nyelvjárásról írt értekezésével elnyerte az Akadémia Sámuel-díját. Ez a jutalom szokta kiemelni a kezdő nyelvészeket ifjú szaktársaik sorából. Itt is lett volna jövője, de azért átcsapott a verselmélet és verstörténet terére. A magyar nyelvészettel való beható foglalkozás rákényszeríti nyelvészeinket a régi magyar irodalommal való foglalkozásra. A verstanak már kevesebb köze van a régi magyar irodalomhoz, de azért mégis van, mivel a mértékes verselés története a XVI. századig nyúlik vissza és Balassának is elég változatos versformái vannak. A magyar vers történetével kapcsolatban foglalkozott Négyesy először a régi magyar irodalommal, t. i. a Nyelvtudományi Közlemények 1895. évfolyamába írt egy becses értekezést *A könnigsbergi töredék versmértékéről*. Később a *Mária-siralom* vitás szavaihoz is hozzászólt. *A mértékes magyar verselés története. A klasszikai és nyugateurópai versformák irodalmunkban* (1892) című műve, melyet a Kisfaludy-Társaság a Lukács Krisztina-díjjal tüntetett ki, már behatóbban foglalkozik Sylvestertől kezdve Ráday Gedeonig az antikizáló verselőkkel és a későbbiekkel is. Milyen alapos és gondos ez a munka, arról akkor győződünk meg igazán, ha összevetjük Virág Benedeknek „Magyar poeták, kik római mértékre írtak 1540—1780“ (1804), vagy Toldy Ferenének „A deák szabású magyar versek története“ (1843) című sovány vázlatával. A régi magyar irodalomtörténet körébe vágó értekezése: *A magyar költészet eredete* a finn-ugor költészet analógiájából magyarázza költészetünk eredetét. Egyetlen helyes mód arra nézve, hogy némi fogalmat nyerjünk a magyar ősköltészetről. A finn-ugor költészetben virágozik az epika, a vogul és osztják nép kivételével virágozik a líra is, tehát virágozhatott nálunk is; az alliteráció és parallelizmus uralkodó formai jegy s megvan a többi finn-ugor népeknél, megvan a régi magyar szólásmódok-

ban, meg kellett lenni az ősmagyar költészetben is. Tovább megy *Arpád-kori kompozíció* című értekezésében, melyben krónikáink kerekded elbeszéléseiből állapítja meg, hogy kialakulófélben volt nálunk a magyar királymondakör.

II.

Szükség volt néhány vonással vázolnunk Négyesy Lászlónak a középkori magyar irodalom iránt tanúsított mélyreható érdeklődését, hogy ezzel is rámutassunk, milyen szoros összefüggés van a régi magyar irodalmat a maga egészében vizsgáló szaktudós gondolkodásában. A XVI. és XVII. század irodalmát — egyes igen fontos témáiban — hasouló alapossággal tette vizsgálat tárgyává.

A Beöthy—Badics-féle Magyar Irodalomtörténetben két becses idetartozó értekezése jelent meg: *A XVII. század vallásos irodalma. Szenci Molnár Albert, Geleji Katona István, Káldi György és A XVII. századi széppróza és színészet*. Mind a kettő minden kérdésre kiterjeszkedő és a legújabb kutatások eredményeit felhasználó dolgozat. Ugyanezt lehet mondani az e kötetben megjelent más három értekezéséről (A nemzetietlen korról, A deákosokról és Berzsenyi Dánielről) is. A régi magyar irodalom történetével foglalkozó értekezései között különös figyelmet érdemel *Az ős Toldi* című értekezése (a Magyar Múza 1920. évfolyamában), melyben a Toldi-monda Ilosvai előtti kompozíciójával foglalkozik és megállapítja, hogy az két bonyodalmu elbeszélés volt.

Négyesy korábbi nyelvészeti működése arra volt jó, hogy kifejlesztette benne a filológiai akribéiát; hogy ez mennyire fontos és szükséges a régi irodalmi szövegek kiadásakor, azt éppen Négyesy legalaposabb régi magyar irodalomtörténeti művéből, a Zrínyi költői műveinek kiadásából látjuk, mely mint *Gróf Zrínyi Miklós művei* I. kötete a Kisfaludy-Társaság jobb sorsra érdemes Nemzeti Könyvtárában jelent meg (1914).

Sem a Kazinczy Ferenc Zrínyinek Minden Munkáji (1817) című kiadása, melynek már a címe is hibás, mert a „Szigeti veszedelmen“ és „Elegyes verszeteken“ kívül csak az Afium van meg benne; sem a Székács Pálé (1847), sem a Toldy- (1853) és Kazinczy Gábor-féle megújított helyesírású, sem a Greguss Ágost-féle (1863) önkényes verselési, nyelvi és stiláris változtatá-

sokban bővelkedő kiadás nem felelt meg a filológia követelményeinek. Midőn a Szigeti Veszedelem kézírata a Zrínyi-könyvtárból előkerült, érthető volt az az óhaj, hogy ennek tekintetbevételével készüljön egy új kiadás, mert ebben érdekes szövegrészletek vannak, melyek a nyomtatott kiadásba nem kerültek belé, de az eposz keletkezésére nézve fontosak. Ennek kiadására Széchy Károly készült, de mivel jegyzeteit már nem készíthette el, tulajdonképpen a legfontosabb résszel adós maradt, t. i. sokat változtatott a szövegen és a változtatásairól bizonyára a jegyzetekben adott volna számot s így nem tudjuk, miért tért el az eredeti szövegtől?

Négyesyre hárult a feladat, hogy a Szigeti Veszedelemnek Zrínyihez méltó kiadását készítse el. Ezt a feladatot páratlan gondossággal, minden részletre kiterjedő figyelemmel végezte el. Elkezdve a cínképen, annak magyarázatán, egész a kéziratban fennmaradt „Újabb versek“-ig mindent megtalálunk itt. Nincs is olyan Zrínyi költői műveivel kapcsolatos kérdés, amire ki nem terjeszkedett volna, amit meg ne magyarázott volna. Amint pedig a szövegkritikáról mond és eljárásáról beszámol, rendre felsorolva először az igazítást és olvasást, másodsor a meghagyott sajátosságokat, harmadszor a kézirat eltéréseit: az régi magyar írók művei kiadásában bizvást mintául szolgálhat. Természetesen a kiadást részletes bibliográfia egészíti ki. Még csak azt említjük meg, hogy szakemberek előtt nem volt meglepetés, hogy Négyesytől ilyen mintaszerű kiadást kaptunk, t. i. Ráday Pál (1889), báró Amade László (1892) és Faludi Ferenc versei (1896) kiadása után erre el lehetünk készülvél. Hogyan készülték e kiadások, a kéziratok gondos egybevetésével és kritikájával, erről is szeretnénk megemlékezni, de ez már nem a mi feladatunk.